UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sermones uenerabilis magistri Nicolai de blony decretoru[m] doctoris. capellani episcopi Bosnomensis. ualde deseruientes populo. sed et clero utcu[m]q[ue] docto eos digne legenti. predicanti. aut ...

Nicolaus <de Plove>

Argentine, 22. XI. 1494 - 1495

De sancta Trinitate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31214

Visual Library

remittet̃ ei. Pro ꝗ lati⁹ intelligendo ſcien/
dũ eſt ꝙ tripliciter hoĩes peccãt. Quidam
ex infirmitate. iſti peccãt cõtra prẽm. Qui/
dam ex ignorãtia. iſti cõtra filiũ. Quidã ex
malicia. iſti cõtra ſpm̃ſanctuz. Prima duo
ſunt remiſſibilia. tertiuz vero nõ. Ille pec/
cat ex infirmitate qñ ꝓpter imperũ paſſiõis
vel illatevel innate iudiciũ ratiõis obruit̃.
Ille peccat ex ignorãtia qñ ignoratur ali/
quid eorũ quoꝝ ſciẽtia retraxiſſet a pecca/
to. Ille peccat ex malicia qñ ex certa deli/
beratione ſine temptatiõe vincẽte ꝓpter ſe
placet peccatũ. Sed di. quõ iſtud peccatũ
eſt irremiſſibile. ex ꝗ q̃diu homo eſt in hac
vita poteſt ꝯſequi veniã pctõrum. cum ſit
adhuc viator in via ⁊ nõdũ in termĩo vie.
Ex hoc enĩ videt̃ pnĩa eſſe fruſtra vl' inſuf/
ficiens remediũ pctõrum. Rñdeo ꝙ nõ di
citur ideo irremiſſibile ꝙ deus nõ poſſit il
lud remittere. nec ſic ꝙ ẽ impoſſibile ad re
mittendũ. q̃a ſic pctm̃ ſolius diaboli eſt ir/
remiſſibile. Sed dicit̃ irremiſſibile q̃ntuz
ad pctõrez indiſpoſitũ ꝗ nõ eſt paratus in
aliquo ſuſcipe remiſſiõem ei⁹. cũ ſit priuat⁹
omĩ facilitate ⁊ diſpoſitiõe ad remiſſionez
ſuſcipiendã. Vñ peccatũ tale tollit omnez
rationẽ excuſatiõis. ⁊ ponit rebellionẽ vo/
luntatis ad deũ vocantẽ. vñ taliũ ꝯuerſio
eſt q̃ſi miraculoſa et ex grã. Primo ꝑ abie/
ctionẽ miſcdie. ſicut peccant deſperati qui
nolũt ꝯfidere de miſcdia ſicut Cayn. Se/
cundo ꝑ abiectiõem timoꝛ dei ⁊ eius iuſti
cie. Sic peccãt pſumptuoſi nõ timẽtes de
um. Tertio ꝑ abiectionẽ veritatꝭ cognite.
Sic peccant veritatꝭ impugnatores qui
ſcienter viã veritatꝭ repellũt. Quarto ꝑ ab
iectionẽ diuine grẽ alicui collate. Sic pec
cant inuidi fraterne grẽ. Et nõ accipit̃ hic
inuidia ꝓut aliq̃s inuidet fratri vel ſingu/
lari pſone. ſed qñ in eo eſt tanta malicia ꝙ
diſplicet ſibi de gratia dei creſcẽte in mun
do. Quinto ꝑ abiectionẽ turpitudinis cõ/
miſſe. Sic peccant finaliter impenitentes
ꝗ nolunt habere diſplicentiã. imo ſi deus
daret eis gratiã penitẽdi nollent penitere.
tanta ẽ in eis malicia. Sexto ꝑ radicatio/
nem in pctõ qñ firmãt ꝓpoſitũ oĩno in pec/
cato. ⁊ ſic ẽ obſtinatio. Ex his ptz vnde dr̃
peccatũ in ſpiritũſanctuz irremiſſibile. q̃a
videlicet obuiat directe principio. ꝑ quod
fit remiſſio peccatoꝛuz. Iſta enim ſex que
abijcit a ſe peccatoꝛ ſunt principia cõuerſi
onis ad deũ. q̃bus repulſis non eſt via ad
cõuerſionem. Unde dicit̃ hoc peccatuz ex
malicia. q̃a homo ſcit ⁊ poteſt reſiſtere ſed
ex certa malicia eligit peccare ⁊c̃.

De ſancta Trinitate.
Sermo LXXXI.

Quod ſcimus lo
quimur Joh. iij. ca. Quãuis hu
mane nature cõditio ad cogno/
ſcendũ deum naturaliter ſit inclinata. ipi⁹
q̃ȝ ſecretoꝝ multũ ſit auida. eo nimirũ q̃a i
ꝯgnitiõe ⁊ fruitione ipi⁹ tota ſua beatitu/
do cõſiſtit. tam ſm̃ phicam inueſtigatiõez
q̃ȝ ſm̃ ſanctoꝝ patrũ determinationez. Et
ob hoc nõ immerito ad cognitionẽ dei na
turali appetitu ſtimulat̃ ⁊ cogit̃ ꝯſcẽdere. vt
q̃s qualis aut q̃ntus ſit ille ꝗ ſuũ eſt prin/
cipium ⁊ finis ſua beatitudo ⁊ eterna felici
tas cõtempletur ⁊ cognoſcat. Verũ q2 in/
firmitate cõditiõis ſue ĩpedita multiplici
ter retrahit̃. idcirco ab huiuſmodi cogni/
tione diuerſimode abſtrahit̃ ⁊ impeditur.
Quo fit vt mai⁹ ſit periculũ circa hmõi in/
quiſitionẽ q̃ȝ lucrũ. Nec imerito. q̃a ſcruta
tores maieſtatꝭ. q̃nto plus ſe circa eam oc/
cupant. tanto plus opprimunt̃ a glĩa. Pro
uerb. xxv. Propter q̃d ꝓprietatẽ ineffabilis
trinitatis piculoſum ẽ deſcribere pſertim
ex trib⁹ cauſis. Primo ꝓpter altitudinẽ my
ſterij. ſcdo ꝓpter magnitudinẽ piculi. tertio
ꝓpter penuriã v̾bi ⁊ hebetudinẽ intellectus.
De altitudine myſterij exclamat aplś Ro
ma. xj. O altitudo diuitiaꝝ ſapie ⁊ ſcie dei.
Unde Aug⁹. j. de trinitate vocat eã excel
lentiſſimã rem. Voluit enĩ deus ſecretum
iſtud ſibiipſi tm̃ ſeruare Iſa. xxiiij. Secre/
tum meũ mihi. ſecretũ meũ mihi. Vñ cum
poſuerit de⁹ tenebras latibulũ ſuum. Pſ.
Et ſũma ſapia ꝗ deus eſt abſcõdita eſt ab
oculis omniũ viuẽtiũ. vt dicit̃ Job. xxviij.
non imerito nõ eſt ꝗ nouit ſenſuz dñi Ro.
xj. Solus enĩ ipe ſe tm̃ pfecte nouit cuius
ſcientie cõparatiõe omĩs ſcia hũana d' ipo
impfecta eſt. Ait mgr̃ in. j. lib. ſniaruz diſt.
xxxv. ca. j. De magnitudine piculi dic Au/
gu. Nullibi laborioſius q̃rit̃ et piculoſius
erratur. Inq̃t mgr̃ in. j. li. ſniaꝝ di. ij. cap. j.
De penuria v̾bi ⁊ hebetudine intellect⁹ hu/
mani dicit Aug. li. vij. de ciuita. ca. vij. Ex
cedit ſupeminẽtia diuinitatꝭ vſitati eloquij

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

¶ De ſancta trinitate

facultate. q̄a verius cogitat̄ q̄ʒ dicit̄. ⁊ veri⁹
eſt q̄ʒ cogitatur. nec mirū cū deus habitet
lucē inacceſſibilē. j. Thim̄. vi. Ad quaʒ in/
tellectus human⁹ nō poteſt aſcēdere. eo q̄
habet ſe ad eam ſicut oculus noctue ad lu
men ſolis. ij. Methaphiſice. Et Aug. p̄mo
de trinitate dicit q̄ hūane mentis acies in
tam excellenti luce nō figitur. Candor enī
eſt lucis eterne. ⁊ ſpeculū ſine macula Sa
pi. vij. p̄pter q̄d a narratiōe ipi⁹ lingue defi
ciunt. vt dicit mgr̄ de cauſis p̄poſitione. vi.
nec mirū cum ſit ſup omnē narrationē. vt
dicit mgr̄ ibidē. ⁊ ip̄m intelligere ē impoſſi
bile. vt dicit Dioniſi⁹ li. de diuinis noib⁊.
Non ei hūano aut ſeculi ſenſu loquēdum
eſt de ip̄o Job. xxxij. Multa nāq̄ʒ dicim⁹
de eo ⁊ deficim⁹ Ecci. xliij. q̄a altior eſt ce/
lo Job. xi. Imp̄fectū igit̄ meū vidēres ocu
li mei clamant cū ap̄lo. O altitudo diuitia
rū. Defectū q̄ʒ p̄prium pronunciantes labia
mea polluta clamant. Mirabilis facta eſt
ſcia tua ex me. cōfortata eſt ⁊ nō potero ad
eam. ſcʒ attingere. Nempe ſi illuſtris hila
rius doctor excellentiſſimus. q̄ nemo alti
us de trinitatis ſūme ſcripſit archano co/
actus eſt finaliter dicere. Mihi in ſenſu la
bes ē. in intelligētia ſtupor. in ſermone ve
ro non iā infirmitatē ſed ſilentiū cōfiteor.
habent̄ verba lib. j. ſn̄iarū di. xxxiij. cap. v.
Et Aug⁹. in ſermone. xviij. ad heremitas
ꝯfitetur ſe nō poſſe quicq̄ʒ p̄fecte de ea co/
gnoſcere. Alanus etiā de ſe loquēs in lib.
de planctu nature p̄prium confitendo defe/
ctum dicit. Ad hanc videlicet trinitatis ex
cellentiā mei intellect⁹ ebet ingeniū. meeq̄ʒ
rationis cōfunditur lumen. Intelligentia
vero nō intellecta miratur. inſenſibilitas
ſenſus obtundit̄. et cū in his om̄ib⁊ natu/
raliū omniū ratio langueat. ſola fidei fir/
mitate tante rei veneremur archanū. Hec
Alanus. Ex cui⁹ verbis patet q̄ tam excel
ſa maieſtas credi poteſt. inquiri nō poteſt.
Sicut enī dicit Aug⁹. in tractatu de viſi/
tatione infirmoꝝ ſmone. ij. circa p̄ncipiū.
h̄ mirabile de trinitate ⁊ vnitate. de vnita/
tis deifica trinitate ſacr̄m mag̃ ē credēdū
q̄ʒ exponēdū Quid ḡ mihi reſtat niſi ſilere
cū videā tot p̄res imo p̄phas obmutuiſſe.
Nā Hieremias puer ē ⁊ neſcit loq̄ quicq̄ʒ.
Hiere. i. Iſaias vir polluti labij cenſetur.
Iſa. vi. Moyſes nullū ſe reputat d. Quis
ego ſuʒ vt dicā verbū Exo. iij. Paulus ⁊ ſi
vſq̄ʒ i tertiū celū rapt⁹ fuiſſʒ ⁊ vidiſſet glaʒ
dei. narrare tn̄ non vult hoib⁊. ij. Coꝛ. xij.
Quid itaq̄ʒ miꝝ ſi ego q̄ ſum vir paup ⁊ te/
nuis. i. Reg. xviij. Hō vtiq̄ʒ exigui t̄pis ac
minim⁹ ad intellectū iudicij ⁊ leg̃ Sap. ix.
ponā cuſtodiā ori meo ⁊ tacebo. corde dū/
taxat credēs ad iuſticiā Ro. x. ore aūt hūi/
liter hūilia ꝯfitens q̄ fidē catholicā poſſint
roborare ⁊ ꝯfirmare in cordib⁊ fideliuʒ ac
ip̄os incredulos ad eandē inuitare. vt aūt
h̄ facere poſſim cōpetenti⁹ ad illū recurro
q̄ habet altitudinē diuitiaꝝ ſapīe ⁊ ſcīe. vt
dicit in ep̄la hodierna. in cui⁹ manu et ſu/
mus nos ⁊ ſmones nr̄i Sap. vij. A quo
oīs ſapīa deſcēdit Ecci. i. ⁊ Jaco. i. Qui eti
am ē ꝯſūmatio oīm nr̄oꝝ ſermonū Eccli.
xliij. Dicā ego ad deuʒ deus me⁹ vita mea
fortitudo mea ⁊ laudatio mea. dignare me
laudare te. da mihi lumen in corde. verbū
in ore. vt cor meū meditetur gloriā tuaʒ. et
lingua mea cantet tota die laudes tuas.
Sed q̄a non eſt pulchra laus in ore pecca
toris. et quia vir polluti labij ego ſuʒ. mun
da obſecro cor meum ab om̄i inquinamē/
to. Verba ſunt Aug⁹. in libro ſupputatio/
num parte. iij. que omnia vt facilius aſſeq̄
valeamus pro impetranda ſp̄ūſſancti gra
tia matrē gratie ſalutemus dicentes. Aue
maria ⁊c̄. Quod ſcimus loq̄mur Johā. iij.
Qm̄ vt ait Aug. in li. ſupputationū p̄te. iij.
Sanctiſſime trinitatis imenſam p̄fundi/
tatem mens hūana cōcipere non pōt. nec
oratoria lingua narrare. nec diffuſi ſermo/
nes. nec bibliothecaꝝ volumīa q̄ūt expli
care. Nā vt dicit idē. Si totū mūdū reple
ant libri. tua ſcīa dn̄e inenarrabil̄ non pōt
enarrari. qm̄ ꝑ̄e indicibil̄ es. nullo mō ſcri
bi poterʒ nec ꝯcludi. Jōq̄ʒ ego nō aliud q̄ʒ
q̄d ſcio loquar de tāta excellētia ſūme tri/
nitatis. Si enī fili⁹ dei nō aliud loq̄ volu/
it niſi q̄d ſciuit. quid ego loquar amplius
niſi q̄d ſcio. ⁊ vtinā ſcirē me ſcire. ⁊ ſcirē loq̄
illud qd̄ geſtio. nō pudebit me tn̄ ſuper er
rore dep̄hēdi ⁊ rep̄hendi ſicubi me errare
ꝯtingat. cū ⁊ nicodem⁹ legiſdoctor ⁊ prin/
ceps iudeoꝝ meruit audire a xp̄o. Tu es
mgr̄ in iſrl̄ ⁊ hec ig̃ras Sʒ nimiꝝ audiuit.
in nocte enī venerat ⁊ noctiʒ p̄ſſus tenebrʒ i
enigmate p ſpeculū deuʒ ſpeculabat̄. Ego
vero filius gratie ⁊ luminis reuelata facie
deū ſpeculando lucidi⁹ abſcōdita fidei p/
ducā in lucē. vt ſic ego cū oib⁊ xp̄iāis ō fide

ſanctetrinitatꝫ dicam⁹ certitudinal'r oīb
infidelibus.ꝗa quod ſcimus loq̄mur. Si
mile Joh.iiij. Nos ſcimus ꝙd adoramus.
vos neſcitis ꝙd adoratis. In ꝗbus ꝟbis
ad honorē ſancte trinitatis tria ſunt conſi
deranda.que fidē catholicam ꝛ apoſtloicā
roborant ꝛ cōfirmant. Et quia tria ſunt ꝟ/
ba noſtri thematis.ideo triplex eſt cōſide/
ratio. Primo itaq̄ ꝯſiderandū eſt de hoc
ꝙ deus eſt. Scōo ꝙ deus vn⁹ eſt. Tertio
ꝙ deus in pſonis trinus eſt. Primū pbat
vniuerſalis ꝛ ſūma pfectio.ꝗa eſt ꝙ pſuppo
nitur oībꝫ. Scōm pbat eſſentialis con/
iunctio.ꝗa vnus eſt. vnde in themate ſin/
gulariter dr̄ ꝙd. Tertiū pbat nūeralis pſo
narū diſcretio.cū dicit̄.ſcimus ꝛ loquimur
pluraliter.nō eſt ergo dictū que. ſed ꝙd ſin
gulariter.vt oñdatur vna eſſe ſcientia vna
potentia vna bonitas patris ꝛ filij ꝛ ſpiri/
tusſancti.vnde ꝙd ſcit pater ſcit ꝛ filius et
ſpūſanct⁹.nō ergo plura ille ꝗ̄ iſte ſcit aut
poteſt aut vult.ideo nō que ſed ꝙd dictum
eſt.ad ſignificandū vnitatē eſſentie.quia ſi
cut vnū eſt omniū ſcire poſſe ꝛ velle ſic ꝛ eſ
ſe.nec dictū eſt ſcio aut loquor ſingularit̄.
ſed ſcimus ꝛ loq̄mur pluraliter ad ſignifi/
candū pluralitatē pſonarū diſtinctiuam.
ꝗa licet ſit vna eſſentia omniū.eſt tn̄ diuer/
ſa ꝓprietas relationum ꝛ pluralitas pſona
rum. A

Dixi primo ꝙ conſiderandū
eſt de hoc ꝙ deus
eſt.ꝙd pbat vniuerſalis et ſumma pfectio.
Triplex autē teſtimoniū pbat deum eſſe.
Primo nanq̄ hoc teſtant̄ ſcripture. Se/
cundo clamant creature. Tertio dictat ra
tio nature. Primo deū eſſe teſtantur ſcri/
pture. Nam Gene.j.dicitur. In principio
creauit deus celū ꝛ terram. Item Ps. Ab
eterno ꝛ vſq̄ in ſeculū tu es deus. Et idē.
Deus nr̄ rex ante ſecula. ꝛ ipſe vocat̄ deus
deoꝝ.p excellentiā.vn̄ Ps.xlix. De⁹ deorū
dn̄s.ꝙd exponit Innocen.iiij.i. deus ſan/
ctoꝝ deoꝝ vel excellentiſſim⁹ deoꝝ. Nam
ſm aplm.j.Cor.viij. Sunt dij multi ꝛ do
mini multi.nobis tn̄ vn⁹ eſt iſte deus deo/
rū dn̄s.ſ.dn̄antiū.j.Thimo.vj. Rex regū ꝛ
dn̄s dn̄antiū. Hoc idem ꝯfitetur plato in
Thimeo dicēs eū deum deoꝝ.i.angelorū.
Et ꝗa infinita ſunt teſtimonia ſcripture te
ſtantia deū eſſe.q̄ inducere eēt nimis plixū
ideo de ipis ſupſedeo.pſertim cū catholicꝭ
nō paganis loq̄r.q̄ hmōi ſcripturas fideli
ter credūt tanq̄ fideles ꝛ veras. Secūdo
creature clamāt deū eſſe. Oīa enim ſuo
mō clamāt.q̄m ipſe fecit nos et nō ipi nos.
Vn̄ Aug⁹.x.ꝯfeſſio. Interrogaui de deo
meo celū.nunꝗd tu es de⁹ me⁹. ꝛ dixit.nō
ſum. Interrogaui terrā ꝛ ea q̄ in ipa ſunt.
ꝛ vnūꝗdq̄ rn̄dit.nō ſum ego de⁹. Sed ipſe
ſcꝫ de⁹ fecit nos ꝛ nō ipi ſuple noſmet feci/
mus nos. Creatura nāq̄ eſt q̄ſi ꝗddā ſpe/
culum in h̄ mūdo in q̄ deus ꝯſpicit̄. Et ſi/
cut in celo in creatore creatura.ſic i hac vi
ta creator eſt in creatura. Iuxta illud. Vi
demus nūc p ſpeculū ꝛ in enigmate.j.Co/
rinth.xiij. Et Rom.j. Inuiſibilia dei a cre/
atura mūdi.i.ab hoīe p ea q̄ facta ſunt in/
tellecta cōſpiciunt̄.ſempiterna q̄ꝫ virt⁹ ei⁹
ꝛ diuinitas. Et hinc dicit Ambro. Q̄z de⁹
q̄ inuiſibilis ē vt a viſibilibꝫ poſſet ſciri o/
pus fecit ꝙd opificem viſibilitate ſui mani
feſtaret.vt p certū incertū poſſet ſciri. Et il
le deus omniū crederet̄ q̄ hoc fecit ꝙd ab
hoīe impoſſibile ē fieri. Et Berñ.ſup Ps.
Qui habitat.dando rationē ꝯſimilē dicit
ꝙ hec viſibilia iō facta ſunt vt q̄ſi quodam
vehiculo creature ad cognitionē creatorꝭ
aſſurgant. Unde de⁹ iſtū mundū viſibilē
ideo fecit vt in eo ſapiam dei legat q̄cunq̄
voluerit. Et notant̄ dixit apl'us. Inuiſibi/
lia dei pluralit̄.ꝗa pluribꝫ modis cognoſci
tur veritas dei p ea q̄ facta ſunt. Ex ꝑpetui
tate nāq̄ creaturaꝝ intelligit̄ ꝯditor eter/
nus. Ex magnitudie omps. Ex ordine et
diſpoſitione ſapiēs. Ex gubernatiōe bon⁹
Unde Iſa.xl.dicit̄. Leuate oculos vr̄os ꝛ
videte quis creauit hec. qui educit in nu/
mero militiā eorum. Et Job.xij.dicit̄. In
terroga iumenta ꝛ docebunt te. ꝛ volantia
celi ꝛ dicent tibi. Loquere terre ꝛ rn̄debit
tibi ꝛ enarrabunt piſces maris. Tertio de
um eſſe dictat ratio ſeu diſcurſus nature.
Nam ſm diſcurſum ratiōis ex noticia ef/
fect⁹ deuenim⁹ ad cognitionē cauſe. Vn̄ li
cet vn⁹ effect⁹ habeat multas cās ſecūda/
rias.tn̄ deueniēdū eſt ad pmā cām. al's eēt
pceſſus in infinitum.verbi gratia.video p
ductum eſſe animal.vnde ſilogiſo ꝙ pdu/
ctum iſtud ēſt ab alio ex ſemine naturali.
coagente celo ꝛ influxu ſtellaruꝫ. Sed ta/
men nec illud anīal p influxū ſtellaꝝ pdu/
xiſſet illud niſi illam virtutem habuiſſet
ab alio quod dat omnibus et non recipit

ab aliquo. ⁊ hoc ē deus. De iſto modo phi
loſophꝰ ꝑ viam motꝰ probauit deum eſſe
tanꝙ̄ primū motorē. viij. Phiſicoꝝ. Item
ratio naturalis dictat ꝙ̄d creatura mundi
nō eſt ab alia creatura. cū opus totꝰ crea/
ture excedat potentiā creataꝫ. ꝓpter quod
oportet ponere deū qui eſt tante potentie
vt ꝓducat talem creaturā ⁊ faciat tale celū
⁊ talem terrā. Unde Augꝰ. Accedat ꝗcūꝙ
vis creata ⁊ faciat tale celum ⁊ talem ter/
ram. ⁊ dicā quia deꝰ eſt. Sed ꝗa nulla cre
atura talis eſt nec talia facere valet. cōſtat
ſuꝑ omnē creaturā eſſe illū qui fecit hec. ac
ꝑ hoc illū eſſe deum humana mens cogno
ſcere potuit. Et hoc dicit Augꝰ. de ciuita/
te dei. Ꝙ poſtꝙ̄ ſūmi philoſophi viderūt
nullū corpus eſſe deū. viderūt etiā ꝗa quic
ꝗd eſt mutabile nō eſſe deum omniūꝙ ꝑn
cipiū. ⁊ ideo omnē aīam mutabileſꝙ ſpi/
ritus tranſcenderūt. deinde viderūt quod
mutabile eſt. nō poteſt eſſe niſi ab illo ꝗ in
cōmutabiliter ⁊ ſimpliciter eſt. Intellexe/
runt igiť eum ⁊ oīa iſta feciſſe ⁊ a nullo fi
eri potuiſſe. Unū hec eſt tota ratio ꝗre gen/
tiles ab ignorātia ſua de deo ſunt inexcu/
ſabiles. cū vt diciť Sap. xiij. A magnitudi
ne ſpeciei ⁊ creature. cognoſcibiliter pote/
rat creator hoꝝ videri. Itē ſicut deducit
magiſter Alexāder nequā In oīi natura
corporea ꝗntūcunꝙ ſit modici valorꝭ pōt
ratio humana videre infinitā dei potenti/
am. infinitā ſapientiā ⁊ infinitā dei bonita
tem. ⁊ ꝑ ꝯſequēs deū eſſe. Ubi gratia. vt de
Athomo fiat exemplū. Satis enī appro/
bat humana ratio ⁊ acceptat ꝙ mēſura po
tentie agentis ſumať ſcḋm ꝓportionem facti
ad illud de ꝗ fit. hoc ē tm̄ dicere breuiter.
tanta eſt potentia faciētis ꝗntū ipm̄ factū
excedit illud de quo fit. Cū ergo ratio in/
uenerit Athomū eſſe aliꝗd ex nihilo. et ſi
ſciat ꝙ Athomus excedat nihil in infinitū
ꝯcludet ꝙ potentia educens athomum de
nihilo ad eſſe eſt infinita. Scḋo inueniet
ratio ꝙ cū Athomꝰ ſit corpus habet in ſe
tres lineas interſecātes ſe ad angulos re/
ctos. in qua ſectione poſito circulo circum
ſcribi poteſt ſpera infra athomū. ꝗ facto
videbit ī ſpera infinitos circulos poſſe de
ſcribi. imo infinita corpora infra ſperā eſſe
imaginā da. ⁊ vltra infra circulos oēs fi/
guras fore inſcriptibiles que ſūt infinite.
ſuper quas infinite poſſunt erigi demon/
ſtrationes tam de magnitudinibus ꝙ̄ de
minimis. Igitur videbit ratio humana in
Athomo vel in flore infinitā ſcientiā obie/
ctiue deſcriptā. Infinitā vero ſcientiaꝫ nō
potuit deſcripſiſſe quodcūꝙ agens niſi ſa
pientie infinite. igitur hūana ratio inueni
et in vno Athomo infinitā ſapientiā cōdi/
toris. Tertio videbit ratio humana in aſ/
ſecutione huiꝰ infinite ſciētie ꝗ eſt in atha
mo eſt magna vtilitas ſiue delectatio aīe
admirabilis. Et ſi forent infiniti intellectꝰ
infinitas haberet delectationes. imo vnꝰ
intellectus in infinitū poteſt delectari in
acꝗrendo noticiaꝫ iſtius athomi. ergo pōt
ratio cōcludere ꝙ ille qui athomū creauit
eſt infinite bonitatis. ꝗa ratōe infinite vti/
litatis de ſua bonitate creauit. Sic igiť ex
minimo Athomo poteſt hō cōcludere de/
um eſſe infinite potentie. ſapientie ⁊ boni/
tatis. Et per iſtum modū veteres philoſo
phi gentiliū cōcluſerunt deum eſſe. verun/
tamen dicit Augꝰ. xviij. de ciuitate dei. ca.
xxxviij. Ꝙ ipi philoſophi noticiā dei acce/
perunt a ꝓphetis ꝗ oēs philoſophos tā
grecos ꝙ̄ barbaros p̄ceſſerunt. ⁊ tam ver
bo ꝙ̄ ſcripto dei noticiā docuerunt. Et iō
deum eſſe ſtatim a principio mūdi ꝑ Adā
⁊ filios ſuos extitit probatū. Cui dicto ꝗ/
dam aſſenſerunt. quidā diſſenſerunt. ſicut
modo de alijs articulis videmus. Iſti er/
go philoſophi audientes deū eſſe ⁊ fuiſſe
a dei cultoribus ꝓbatū. poterant ex regi/
mine mundi ⁊ rerū vniformi gubernatio/
ne totaliter aſſenſiſſe. Et quia ꝑ reuelatio/
nem antiquā diuulgatū eſt apud oēs gen
tes legibus vtentes deū eſſe. ⁊ ꝗd eſt omi/
bus notum videtur eſſe ab ipa natura no/
tum. Ideo Robertus Holgot ſuper libꝝ
Sapie cap. xiij. exiſtimat Damaſcenū. j.
ſententiaꝝ ca. iij. dixiſſe. Ꝙ cognitio exiſtē/
di deū naturaliter nobis inſerta eſt. ꝙ̄uis
non ingenij naturalis inueſtigatione. ſꝫ di
uina potius reuelatione dei noticia oībꝫ
fuerit cōmunicata. Unde dico ſcḋm Rober
tum. vbi ſupra ꝙ multo facilius eſt deū. id
eſt fidem de deo inuenire ꝙ̄ ſeculū eſtima
re. quia bene vtentibus naturali ingenio
deus ſeipm̄ aliquo mō reuelat. vl' ꝑ extrin
ſecā informationē vl' ꝑ intrinſecā inſpirati
onē. vn̄ narrat mgr̄ in hyſtorijs ſcolaſticis
ſuꝑ Geneſim de diſꝑſione filiorū. noe ha/
buiſſe quendā filiū nomie ionicū ꝗ accepit

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a deo donū ſapientie ⁊ inuenit aſtronomi
am. Sicut igit̄ potuerūt addiſcere ad men
ſurandū q̄ntitatem ſolis ⁊ lune ⁊ terre. ita
potuerūt didiciſſe colere vnū deum. Hec
Holgot. Iſta ideo ſic late ⁊ aliq̄liter natu/
ralib⁹ rōnib⁹ deduxi ⁊ ꝓbaui. vt oñderē no
bilitatem humani ingenij. quo ſi hoīes re
cte vterent̄ ꝑ multa parte etiā circūſcripta
fide in noticiā dei deuenirent. Tu tn̄ p̄di/
cator hmōi rationes ſimplicib⁹ ne p̄dices.
vel ſi p̄dicare cupis facilē ex his tibi ⁊ bre/
uem collige ſniam. lector tn̄ ſtudioſus p ſe
poterit ex his nō paruū elicere ꝑfectum et
ſpecialē inuenire in eis delectationē ⁊ con
ſolationē de noticia diuīa. ⁊ tantū de iſto.

¶ Dixi ſecūdo q2 ſcdo nr̄i ¶ B thematis ꝯſide
ratio dicit q2 vn⁹ eſt de⁹. q̄d ꝓbat eſſentia/
lis cōmunicatio. vnde dicit̄ in themate q̄d
ſcimus ad innuendū vnitatē ſingularē nō
pluralem. Iſtud aūt ꝓbat̄ auctoritate ſcri
pture ꝓpheralis. ⁊ ratione diſcurſus natu/
ralis. De p̄mo patet. Naz ſcriptura teſtat̄
di. Deutero. vj. Audi iſrael deus tuus vn⁹
eſt. Item Exo. xx. Ego ſum de⁹ tuus. non
erunt tibi alij dij p̄ter me. In quo noīe ſm
Ambro. lib. j. de trinitate. nomē nature et
poteſtatis diuine inſinuat̄. Item Exo. iij.
loquens moyſi dicit. Ego ſum q̄ ſum. non
dicit q̄ ſumus. Et ſi queſierint nomē meū.
vade ⁊ dic eis q̄ eſt miſit me ad vos. Quod
tractans mgr̄ ſniarū lib. j. di. ij. ca. iiij. dicit
dicēs. Ego ſum. nō nos ſumus. ⁊ q̄ eſt. non
qui ſum⁹. aptiſſime declarat vnū ſolū deū
eſſe. In cantico etiā Exodi legit̄ dñs om/
nipotens nomē eius. nō ait dñi vnitatem
volens ſignificare. Item Pſ. Tu es deus
ſolus vt excludat pluralitatē eſſentie non
ꝑſonarū. Item Eccl. j. Unus eſt altiſſim⁹
creator omnium om̄ipotens Malach. ij.
Nunq̄d nō vnus deus creauit nos Deut.
xxxij. Uidete q̄m ego ſum ſolus ⁊ nō eſt a/
lius deus p̄ter me. Item Sapie. xij. Non
eſt alius deus p̄ter te cui cura eſt de om̄ib⁹
Itē Iſa. xliiij. Ego dñs formās celos ⁊ ſta
biliens terrā ⁊ null⁹ mecū. Et ibidē. Abſq3
me nō eſt de⁹. Et xlv. ca. Ego dñs et nō eſt
alter Baruch. iij. Qui fecit ſtellas h eſt do
min⁹ nr̄. ⁊ nō eſtimabit̄ ali⁹ aduerſus iſtū.
Itē Thobie. xiij. Nō eſt alius de⁹ om̄ipo/
tens p̄ter eum. Itē. j. Cor. viij. Null⁹ de⁹
niſi vnus. Item ad Gal. iij. Deus aūt vn⁹
eſt. Item. j. Thimo. vj. Solus potens eſt
rex regū ⁊ dñs dñantiū. Item Math. xix.
Unus eſt de⁹ bonus. p̄ter ergo iſtū vnum
deū om̄es dij gentiū demonia. ⁊ ſi ſi ſunt
dij in celo aut in terra. j. Corin. viij. certe
ipi nō ſunt dij. vt dicit̄ Hiere. ij. cū ſint ſo/
lum ſimilitudines aīalium aut lapidum
Sap. xiiij. Os habent ⁊ nō loquent̄. eo q2
ſunt opera manuū hoīm. Confundantur
ergo om̄es qui adorant ſculptilia. ¶ C

¶ Sed vnde venit homīb⁹ pluralitas deo/
rum. Rñdeo ſm Bern. de parentinis tra
ctatu de officio miſſe. Q2 ex q̄ttuor cauſis.
Primo ex imbecillitate humani intellect⁹
qui ad tantū debilitat⁹ fuit ex pctō q2 non
potuit ſuum cognoſcere creatorē. Uñ ho/
mines inquirētes creatorem ⁊ ip̄m nō co/
gnoſcentes regere iſta ſenſualia. totū regi
men attribuebant aſtris pulchriorib⁹ ⁊ di
gniorib⁹. Ideo aliq̄ colebant ſolē. aliq̄ lu/
nam. aliq̄ aerem. aliqui ignē aut ſpiritū cō/
citatum orbis terrarū deos putauerunt.
Sap. xiiij. Caldei coluerūt ignem ⁊ apud
gentiles dicebatur vulcanus ſm Remigi
um. Iſte fingebatur q̄ſi faber claudus. et
dicebat̄ fabricare fulmina ioui. q2 iouē ſu/
periorem partē aeris dixerunt. Sed vul/
canum mediā regionē aeris. de qua proce
dunt fulmina. Hoc autē caldei fecerūt co
lentes ignē ꝓpter nimiā ⁊ fortiſſimā actio/
nem ignis. Uñ dicebant deum ipoꝝ eſſe
potentiorē omnib⁹ alijs dijs. ⁊ ꝓpter hoc ſe
pius pugnabant cū alijs nationib⁹ ꝓban/
tes eoꝝ deum eſſe potentiorē. Unde q̄dā
vice obligauerūt ſe cū egyptijs q2 cui⁹ de⁹
eſſet potentior. illi adhererent. Sed egy/
ptij ponentes quoddā vas plenū aqua ſu
per caput beli ſui dei. factis in eo multis fo/
raminib⁹ obturauerūt cū cera. poſtq̄ aūt
impoſuerunt illud idolū igni reſoluta ce/
ra effluxit aqua de vaſe et extinxit ignem.
et ita fuerunt ſuperati ⁊ cōfuſi ab egyptijs
Alij coluerunt neptunum deū maris. Alij
plutonem. dicentes eum deum inferni. A/
lij iouem dicentes eum deum celi. Alij ce/
rerem dicentes deam terre. Alij bachum.
dicētes deū vineaꝝ. vñ caldei coluerūt figu
ras ſolis ⁊ lune ⁊ ſtellaꝝ. Sz greci figuras
hoīm tā maſculoꝝ q̄z femiaꝝ. Egyptij aūt
aīalia bruta terrena ⁊ aquatilia. arbores
⁊ germinātia coluerūt. vñ colebāt deā yſim
⁊ ouem bouē ⁊ hyrcū ⁊ vitulum ⁊ porcum.

Alij aūt coruū. Alij accipitrē picū ꝛ vultu/
rem. ꝛ cocodrillum ꝛ aquilam cattum ꝛ ca/
nem. lupum ſymeam ꝛ draconem. Alij cepe
ꝛ alleum et ſpinas ꝓ dijs coluerunt. Sed
vnde oīa iſta niſi ex inordinata dilectōe ad
creaturā. Vn̄ dicit Orige ſup li. Judicum
omel. ij. Vnuſqſq; q̄d p̄ ceterꝭ colit q̄d ſup
oīa venerat̃ ꝛ diligit hoc ſibi deꝰ eſt. ſi q̄d
illud ē qd̄ p̄ponderat dilectiōi tue. hoc tibi
deus eſt. Hec Origꝭ. Ex his ptꝫ q̄d p̄dicti
gentiles pluralitatē deoꝝ habuerūt ſm̄ plu
ralitatē ꝛ diuerſitatē delectationū ī creatu
ris ad q̄s erant affecti. Scd̄o pluralitas
ꝓuenit ex adulatiōe hoīm. Nā aliq̄ volen/
tes placere dn̄is. ipis ſe ad tantū ſubijcie/
bant ꝙ honores diuios eis attribuebant.
Sicut dr̄ Judith. vj. Sciant oēs gentes
ꝙ nō eſt deꝰ in t̄ra niſi Nabuchodonoſor.
Tertio pluralitas deoꝝ ꝓuēit ex cordiali
affectione. Nā aliq̄ p̄res tantū afficiebant̃
ad filios. vel ecōuerſo filij ad p̄res nimio
amore ꝙ poſt mortē eoꝝ fecerūt eis imagi/
nes q̄bꝫ cultū idoloꝝ fecerūt impendere.
Vn̄ dicit̃ Sap. xiiij. Acerbo eni luctu do
lens p̄r ſibi cito rapti filij fecit imaginē. et
illum q̄ tūc q̄ſi homo mortuus fuerat nūc
tan̄q; deū colere cepit ꝛ ꝯſtituit inter ſuos
ſuos ſacra ꝛ ſacrificia. deinde interueniēte
t̄pe cōualeſcente iniqua ꝯſuetudine hic er
ror tan̄q; lex cuſtoditꝰ eſt. ꝛ tyrānoꝝ impe
rio colebant̃ figmenta. Hec ibi. Iſtam hy
ſtoriam de origine idolorū narrat Fulgē/
tius in li. j. mithologiaꝝ. i. fabulaꝝ in p̄nci
pio. Et Alexāder nequā in ſcintillario po/
eſis ca. j. de ſirophone viro ditiſſimo ī egy
pto. q̄ poſt mortē quem nimiū dilexerat fi/
lij ſui fecerat ſtatuā ad ſilitudinē ſuā. ꝛ eā
adorari fecit. Serui aūt adulatorie ī fauo
rem dn̄i flores offerebāt illi imagini ꝛ coro
nas ſeu crinalia plectebāt. ad quā imaginē
ꝯfugientes. veniā ſunt adepti. venerati q̄;
ſunt illud timoris potiꝰ affectu q̄; amorꝭ.
Vn̄ Petronius. Primus in orbe deos fe
cit ineſſe timor. Huius hyſtorie narrator
antiq̄ſſimꝰ eſt dyaphātes lacedemoniorū
auctor ſm̄ Fulgentiū. Mgr̄ tn̄ i hyſtorijs
ſcolaſticis ſup. xj. ca. Gen̄. aliam narrat hy
ſtoriam de ortu ydolatrie di. ꝙ Ninus rex
aſſirioꝝ mortuo belo p̄re ſuo in ſolacium
doloris ſui imaginē p̄ris ſui fecit. ꝛ ꝯfugi
entibꝫ ad eā veniā ꝯceſſit. ꝓpter q̄d homies
ceperūt illi idolo diuios honores exhibe
re. ꝛ huiꝰ exemplo alij caris ſuis faciebant
ſimulacra. Et Lactantius dicit ꝙ optimi
quiq; virorū deoꝝ honore ꝯſecrabantur.
Hinc romani ſuos ꝯſecrauerunt ceſares.
ꝛ ethiopes ſuos reges. Et tangit Iſidorꝰ
viij. Ethimologiaꝝ. ca. ij. Unde apud egy
ptū yſis. apud cretam iuba. apud latinos
faunus. apud romanos quirinꝰ. Et iſtos
ydolatras luculenter deriſit didimus rex
Bragmanoꝝ. vt ptꝫ ī Ep̄la ad Alexādrū
magnū. vbi poſt multa dicit. O vos feliciſ/
ſimos dixerim q̄rū ꝛ religio crimen ē ꝛ vi/
ta ſuppliciū. magna mala pacē appellatis.
q̄d ꝓ tanto dixit. q̄a ridiculū eſt tot h̄re de/
os. quoꝝ vnus trahit ad bellū ꝯtentōes.
alter ad luxuriā. alter ad lucrum. alter ad
ebrietatē. ꝛ ſic de alijs. Quarto pluralitas
deoꝝ ꝓuenit ex demoniorū ſagacitate. qui
a p̄ncipio conabant̃ ſimiles eſſe altiſſimo
Iſa. xiiij. Vn̄ vſq; ad diē iudicij h̄ ſemꝑ in
tendūt vt hoīes ad ydolatriā ꝑtrahāt. ad
q̄d vt eos alliciant rn̄ſa in ſtatuis dabant.
nōnunq̄; etiā ſatiſfaciebāt deſiderio hoīm
offerentiū eis ſanguinē aut ſilia. q̄r demo/
nes dicunt̃ delectari in hūano ſanguine.
Patet aūt omniū iſtorū fatuitas q̄ petunt
auxilia a demonibꝫ q̄ nihil poſſunt niſi q̄d
dn̄s p̄ceperit vel ꝑmiſerit. Sicut dr̄ Sa/
pi. xiij. ꝓ ſanitate infirmū depcatur. ꝓ vi/
ta mortuum rogat. ꝛ in adiutoriū inutilē
inuocat. ꝛ ꝓ itinere petit ab eo q̄ ambulare
nō poteſt. ꝛ de operādo ꝛ de omniū rerum
euentu petit ab eo qui in omnibꝫ eſt inuti/
lis. D Ex q̄bus patet ſtulticia maloꝝ
chriſtianoꝝ qui ꝛ ꝓ auxilio ad ſortilegia
confugiunt. ꝛ futurorū euentuū ſigna ob/
ſeruant. que omnia ſunt ꝯtra cultū vnius
dei. Unde dicit Augu. de doctrina xp̄ia/
na ca. ij. ꝙ tales obſeruationes ſunt ſupſti/
tiones. ſicut cū aliquis videt veſtes in ſom
no a ſoricibus rodi. timet aliquid infortu
ti euenire. Unde legitur Catho quendā
deriſiſſe qui ſibi ꝓ mirabili infortuito ſi/
gno nunciauit caligas eſſe ꝑ ſorices corro
ſas. Ecce inquit nō eſt mirabile. ſed mira/
bile fuiſſet ſi calige ſorices corroſiſſēt. Itē
ſuperſticioſum eſt ſi aliquis ſurgens de le
cto ad lectum redeat. quia ſternutāuit an/
teq̄; ſe potuit calciare. Itē cū hoī ſingultā/
ti dr̄. teneas manu dextra pollicē manꝰ ſi/
niſtre. Itē cū ꝓ malo accipit̃ ſi duobꝫ ami/
cis ſimul ambulātibꝫ puer mediꝰ occurrat

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

⁊ intercurrat inť eos. ſiľr aliud aĩal. eſtima
tur enĩ ꝙ hec amicicia ſit diuidēda. Simi
le eſt. redire domũ ſi hõ ſtatim ꝓcedēs of/
fenderit. ⁊ plura alia recitat ibidem Aug⁹.
Tale eſt hodie ſi monachũ q̄s videat non
eſſe pſperũ iter. Sed diceres. tñ multi ita
eſſe ꝓbauerunt ꝙ talia ſigna ſunt vera. vel
etiã ꝙ cartule ligature pſonis infirmis fa/
cte ⁊ alligate pſunt. quō ergo nõ eſt eis cre
dendũ. nã ſepius cõpertũ eſt non eſſe pſpe
rũ iter. ſi auis in ſilua in ſiniſtra manu cla/
mauerit. vel ſi lupus p viã trãſierit aut ſi/
milia. Itē mľti experti ſunt laborẽs incho
are feria ſexta nõ eſſe bonũ vel iter arripe/
re. Ad q̄ rñdeo ſm Aug⁹. in li. de doctrina
xpiana. ꝙ ille ſignificatiões q̄ ſunt cauſe fu
turoꝝ euentuũ bene pñt obſeruari. vt q̃ ē
tps nebuloſum ſignũ eſt pluuie. Sʒ ſi nul
la eſt in eis cauſalitas. ſed tñ dicit̃ ꝙ inter
dũ ſignificat talem euentũ. ſicut cum pice
garriunt ſignificat̃ aduent⁹ hoſpituʒ. ex q̄
talis ſignificatio nõ eſt a deo inſtituta. Di/
cunt doctores oēs tales obſeruatiões ſi/
gnoruʒ introductas ab humana vanitate
coopante demonũ malicia q̄ nitunt̃ hoies
ptrahere in errorē. ⁊ pōt fieri ꝙ aliqñ ſic ac
cidit opatione demonũ. nõ tñ ſic ſemp acci
dit. ⁊ ſi ſequit̃ hoc ē per ludificatõnē demo
num. q̄ hoc facit ideo vt hoies ſibi ĩ maio/
rib⁹ credant. Vñ cũ nulla ratio poſſit eſſe
q̄re occurſus ſctõrũ hoim vt monachi vel
pſbyteri. venatiõnē vel piſcaturã impedi/
at. manifeſtũ eſt iſtud eſſe ſupſticioſuʒ ⁊ er/
roneum. ⁊ hoc etiã oñdit̃ ex frequēti falſi/
tate ſigni. Dico ḡ talib⁹ qui dicũt ſepius p
baſſe tanq̄ veꝝ. ꝙ h̄ fit de temptatione de/
monũ, ꝓpter coꝝ falſam credulitatē p̄cedē/
tem quã adhibēt demonib⁹. Et iõ vt dicit
Holgot ſup li. Sap. c. xiiij. Obſeruatores
taliũ multa incõmoda recipiunt ꝓpter coꝝ
falſam fidē que alij nullaten⁹ patiunt̃ q̄ de
talib⁹ nõ curant. Et Policrat⁹ li. ij. ca. j. di/
cit. Ruſticanũ ⁊ forte aſelli ꝓuerbiũ eſt qui
ſomnijs aut augurijs credit nunq̄ eſſe ſe/
curũ. Ego ſniam veriſſimã ⁊ fideliſſimam
puto. Hec ille. Vñ qñq̄ talib⁹ demones p
curant dolorē capitꝭ aut oculoꝝ vt ad eos
recurrãt ſepius. ⁊ eis offerãt ſupſticioſa fa
cta ſicut muſcas aut carbones aut crines
mortuoꝝ. q̄ cũ appenſa fuerit collo patiētꝭ
vident̃ curari. cũ tñ in rei veritate nõ curãt̃
eo ꝙ ille dolor nõ fuit naturaľ cõplexiõis
ſed ſolũ vexatio diaboli. q̄ ad tps illũ ho/
minē vexauit in capite turbãdo ſibi mem
bra ⁊ cruciãdo. Siľr oclos aut nares aut
aures aut ventrē cõmouēdo ſeu etiã ɔtur
bãdo. ⁊ cũ ad eũ recurrit patiēs v̄bis vľ ali
q̄b⁹ factꝭ vel ligaturis tũc ceſſat a tali vexa/
tione. ⁊ videt̃ curare. Sʒ di. tñ aliqñ alli/
gant̃ v̄ba euãgelij vel pſalterij in collo. Rñ.
ꝙ ſi illa v̄ba cũ deuotiõe alligent̃ intẽtione
bona vt de⁹ ad coꝝ appenſionē curet pati/
entē nõ ē aliq̄d mali. Sed qñ credit q̄s ꝙ
illa v̄ba ex v̄tute ꝓpria curēt febres ⁊ phibe
ant morbũ caducũ. ⁊ qñ eis admiſcent̃ ca/
racteres ignoti ſeu noĩa aliq̄ extranea. vel
qñ nõ pmittit̃ ꝙ pſona portãs ſciat q̄d ibi
ɔtinet̃. nõ eſt dubiũ ꝙ h̄ totũ ſit ſupſticio/
ſum. Et tales redarguit Criſ. ſup Mat.
di. Nõne euãgeliuʒ ſemp in eccľia legit̃. ab
oib⁹ audit̃. Cũ igit̃ euãgeliũ in aurib⁹ poſi
tũ nihil ꝓdeſt. quō verba ei⁹ circa collũ po
ſita ꝓdeſſe pñt. vbi v̄tus ē euãgelij in figu/
ris lraꝝ aut in intellectu ſenſuũ. ſi in figu/
ris. bene ⁊ circa collũ ſuſpēdunt̃. Si in in
tellectu. igit̃ melius in corde poſita pſunt
q̄ circa collũ ſuſpenſa. Pñt aũt q̄tuor mo
di p̄dicti ydolatrie reprobari ſic moraliter.
Primo enĩ illi nõ credũt deũ vnũ q̄ omnia
aſſcribunt aſtris ⁊ ſtellis. et ſm h̄ pſperari
ſe credũt. Contra q̄s Hiere. x. dr̄. A ſignis
celi nolite metuere. Alij q̄ plus hoib⁹ q̄ deo
obediunt. Cõtra illud Actu. v. Magis o/
portet obedire deo q̄ hoib⁹. Alij q̄ plus di/
ligunt parētes q̄ deũ. Cõtra q̄s ſaluator.
Si q̄s plus diligit p̄rem aut m̄rem nonē
me dign⁹. Alij q̄ p ſanitate vel pſperitate
ɔſulunt ſortilegos. Quib⁹ oib⁹ dr̄. Nõ ha/
bebitis deos alienos Exo. xx. Scđo deũ
eſſe vnũ ꝓbatur rõne diſcurſus naturalis.
Nã ſimplex forma deitatꝭ ſi nõ eſſet vna ⁊
eadē nũero ſʒ cõicabilis plib⁹ ɔtraheret a/
liq̄ addito ad eſſe ſingulare. ⁊ ita apponere
tur alteri. nec eēt ſimpliciſſima. q̄d ē falſũ.
Itē ſi eēnt plures dij aut oēs eque potē/
tes eſſent regere mũdũ ⁊ creare creaturas
aut nõ. Si ſic. tunc cũ vn⁹ eque potens eſt
oibus ipo ſufficiente alij ſupfluerent. cum
peccatuʒ ſit fieri per plura quod poteſt fie
ri per pauciora. Si autē nõ eſſent eque po
tentes tũc nõ eēnt dij veri. cũ do attribuat̃
omipotētia. Itē aut eſſent eque cõcordes
aut diſcordes. Si diſcordes. ſequit̃ deo/
dinatio creaturaꝝ que nolũt male diſpo/

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ni.xij. Methaphiſice. Si cõcordes igit
dato vno ſupfluūt alij. Item ſicut ē in na/
turalib9 ſic eſt ī diuinis. Sed hic oīs plu/
ralitas rēdit ad vnū. ergo ī diuinis ſimilit.
Nā hic in naturalib9 oīes homīes redu/
cunt ad vnū ſcʒ ad Adam. Oīs celi redu
cunt 7 cōtinētur ſub octaua ſpera. oīa tem
pora cōtinentur ſub vno euo. Vñ ſex dies
faciūt vnā ſeptimanam. qttuor ſeptimane
vnū mēſem. xij. mēſes faciūt vnuʒ annum.
quinq3 autē anni faciūt vnū luſtrū. 7 ſic de a/
lijs. 7 ſic oīa reducūtur ad vnū. Ita etiā
erit ī diuinis q oīa reducūtur ad vnum
creatorem.

Dixi tertio q nr̄i thematis cō
ſideratio dic q de
us eſt trinus ī pſonis. qd probat numera/
lis pſonarū diſtinctio. cū ſubditur. ſcim9. 7
loqmur pluraliter. ad ſignificādū tres pſo
nas patris 7 filij 7 ſ.ſ. Hec aūt trinitas pſo/
narū pbat̄ tripliciter. Ipa ēi patet ī ſcptu/
ris. oñditur in figuris. relucet ī creaturis.
De primo quō ſcā trinitas patet in ſcptu/
ris. dicit̄ Geñ. i. Faciam9 hoīem ad imagi
nem 7 ſimilitudinē noſtrā. Qō exponit ma
giſter ſniarū lib. i. di. ij. ca. iiij. Dicēs enim.
faciam9 ad noſtrā. pluralitatē pſonarū oſtē
dit. Dicens vero ad imaginē. vnitatē oſten
dit eſſentie. Vt enī dicit Aug9. in lib. de fi
de ad petrum. Si in illa natura patr̄ 7 fi
lij 7 ſ.ſ. vna eſſet tm̄ pſona nō diceret̄. Faci/
amus hoīem ad imaginē noſtraʒ. Cū enī
dicit ad imaginē. vnam eſſe naturā oñdit.
ad cuius imaginē homo fieret. Cum vero
dicit noſtrā. oñdit eundē deum. nō vnam
ſed plures eſſe pſonas. Unde dicit Hyla
rius. iij. lib. de trinitate q his vbis ſignifi/
catur q in trinitate nec diuerſitas eſt nec
ſingularitas nec ſolitudo ſed ſimilitudo 7
pluralitas ſeu diſtinctio. Et idem li. iiij. de
trinitate dicit. Per hoc q dicit ad imagi/
nem 7 ſimilitudinē nō excludit̄ pluralitas
pſonarū. p hoc q dicit faciamus ad noſtrā.
nō excludit eſſentie vnitatē. Itē hec trini/
tas exprimit̄ ibi. cū dicit̄ Geñ. j. In princi
pio creauit de9 celū 7 terrā. vbi p deum ſi/
gnificat̄ pater. p pncipiū fili9. q ait Jo. viij.
Ego pncipiū q 7 loqr. Itē ſpūſſctūs deno
tat̄. cū dr̄ ibidē. Et ſpūs dñi ferebat̄ ſup a/
quas. ferebat̄ intellige nō localit̄ ſed potē/
tialiter ſm Aug. ad Oroſiū. Itē Ps. dicit.
Verbo dñi celi firmati ſunt. 7 ſpū oris ei9
oīs vtus eorū. Verbo ecce fili9. dñi. ecce pr̄.
7 ſpū oris eius. ecce ſ.ſ. Itē idē Ps. Bñdi/
cat nos deus de9 nr̄ 7 be. nos de9. vbi dicit
ter deus. Itē Iſa. vj. dr̄ q ſeraphin clama
bāt ter Sanct9 ſ. ſ. dñs. ad ſignificādū pſo
narū pluralitatē. p h autē q dicit dñs 7 nō
dñi. ſignificat vnitatē ſube. Itē Mar. vlt.
dicit ſaluator aplis. Ite in orbē vniuerſū
pdicate euāgeliū oīni creature bap. eos in
noīe pr̄is 7 fi. 7 ſ.ſ. In noīe dicit nō in noī/
bus. ad ſignificandū eſſentie vnitateʒ. ſm
Amb. li. j. de trini. Tria autē noīa tres pſo
nas oñdunt. Itē. j. Jo. v. Tres ſunt q teſti
moniū dant in celo. pr̄. vbū. 7 ſ.ſ. Et hi tres
vnū ſunt. Itē apls ad Gal. iiij. Miſit de9
ſpm̄ filij ſui. Ecce tres pſone. Itē Rom. xj
Qm̄ ex ipo. ſ deo pr̄e. 7 p ipm ſcʒ filiū. et in
ipo ſcʒ ſpūſcō ſunt oīa ſm Augu. li. de tri
nitate. Scdo trinitas pſonarū oñdit̄ in fi/
guris. Significat̄ enī pmo p tres anglos
qs abraam vidit 7 vnū adorauit Geñ. xviij
Scdo ſignificatur p tres digitos qb9 eq̄li
ter appendit̄ moles terre. Iſa. xl. Tertio p
tres ciuitates refugij eq̄liter a ſe diſtātes.
Deute. iiij. Quarto p tres digitos eq̄lit̄ in
pariete ſcribētes Dañ. v. Quito p tres pa
gines ī vna vite fixas Geñ. xl. Sexto per
tres portas ciuitatis. qs vidit Ezech. vt ha
bet̄ Ezech. Tertio hec trinitas pſonarū
relucet in creatur̄ in qb9 ē veſtigiū trinita/
tis. De q dicit Meldenſ. ſup illud ps. In
factis manuū tuarū meditabar. Veſtigiuʒ
trinitatis relucet in creatur̄. Nā potētiaʒ
dei manifeſtat creaturarū imenſitas. Ecce
pr̄ cui appropriat̄ potētia. Sapiam oñdit
creaturarū decor. Ecce filius cui appropria
tur ſapia. Benignitatē oñdit creaturaruʒ
vtilitas. Ecce ſpūſſctūs. Cōſiderem9 ģ in
qb9 hec tria ɔſiſtunt. Immēſitas ē in duo/
bus. ſ magnitudīe 7 multitudīe. Multitu
do ē in trib9. vicʒ viſibilib9. inuiſibilib9 7 p/
mixtis. Magnitudo ī mole 7 ſpacio. Mo
les in maſſa 7 pondere. Spaciū in lōgo la
to 7 pfundo 7 alto. Decor in qttuor. in ſitu
motu ſpecie 7 q̄litate. Situs ī cōpoſitiōe
7 ordine ī loco et tpe. Tps in pprietate. loc9
naturalis aīalis 7 rōnal. Localis aūt retro
dextrorſum 7 ſiniſtrorſum ſurſum 7 deor/
ſum. Naturalis in incremēto 7 decremen/
to. aīalis in ſenſib9 7 affectib9. Rationalis
in factis 7 conſilijs. per hec phi ad cogniti
onē ſitatis ſumme puenerūt. Sʒ obmiſſa

iſta curioſitate veniam⁹ ad ſimplicē verita
tem. Relucet enī trinitas pſonarū in ſupe
riorib⁹ creaturis vt in ſole ſcʒ ꝙ mouet̄ lu
cet ꝛ calet. Sicut ergo ibi illa tria ſunt ſed
tm̄ indiuiſibilia. ita tres pſone in vna indi/
uiſibili natura inquit Aug⁹. in li. de verbiſ
domini. Scd̄o in creaturis inferiorib⁹. ſi/
cut in aqua fons generat riuū. Riuus ſta/
gnū ꝛ tm̄ vna eſt aqua. Itē in ligno. eadeʒ
eſt radix q̄ſi parens. ſtipes q̄ſi filius. et ra/
mus q̄ſi ſpūſſanct⁹. Tertio relucet in crea
turis medijs ſcʒ in homib⁹ in q̄b⁹ ſūt tres
ordines electoꝝ. ſcʒ ordo cōiugalis q̄ſi pa/
ter q̄ generat aliū. ꝛ a nullo alio ordine ꝓce
dit clericalis q̄ſi genit⁹ in ꝯiugali tanq̄ꝫ fili
us a patre. ꝛ religioſoꝝ ab vtroq̄ꝫ ſcʒ a ꝯiu
gali ꝛ clericali. q̄ tres ordines ſūt diſtincti
ꝓprietatib⁹. nō tm̄ ſunt tria corpa myſtica ſʒ
vnū corpus in xp̄o. Sed q̄a hoc expſſius
apparet in homie. ideo de homie ſumam⁹
exemplū. Dicit̄ enī ꝙ homo creatus eſt ad
imaginē ꝛ ſimilitudinē dei. De q̄ dicitur in
Ps. iiij. Signatū eſt ſup nos lumen vult⁹
tui dn̄e. vbi vult⁹ dei dicit̄ eſſentia vnitatꝭ
ꝛ trinitatis pſonaꝝ. Iuxta q̄ ſum⁹ ſimiles
deo ſm̄ Innocen. q̄rtū. Sumus enī ſil̄es
ei q̄ntū ad eſſentiā. q̄a ſicut deus etern⁹ eſt
ita ꝛ nos ꝑpetui. ꝛ q̄ntum ad trinitatē pſo/
narū q̄a ſimiles ſum⁹ patri ꝑ memoriā. fi/
lio ꝑ intelligentiā. ſpirituiſcto ꝑ dilectionē
ſeu voluntatē. Hec Innocē. Cui ꝯcordās
Bern̄. in li. de amore dei ca. xij. dicit. Vt ſi/
cut ex pr̄e gignit̄ filius ꝛ ab vtroq̄ꝫ. ſſ. Sic
ex memoria ꝛ rōne voluntas ꝓcedit. Vt ḡ
deo inhereret creata in hoīe rōnalis aīa.
memoriā ſibi vendicat pater. rationē fili⁹.
voluntatē ab vtroq̄ꝫ ſpūſſanctus. Sed vt
iſta facili⁹ ꝛ latius intelligas ꝛ in imagineꝫ
ſilitudine creatoris tui ad quā creatus es
delecteris nobilitatē tuaꝫ attendēs aduer
te ꝙ duo in auctoritate p̄miſſa innuuntur.
Primo enī dicit̄ ꝙ homo creat⁹ eſt ad ima
ginem dei. Scd̄o dicit̄ ꝙ ad ſilitudinē dei
Imago aūt nō eſt exteri⁹. ſed interi⁹ ꝯſide
randa ſm̄ Aug⁹. in li. de ſpiritu ꝛ aīa ca. xix.
in ꝑncipio. Attendit̄ aūt imago in ħ. Prio
q̄a ſicut de⁹ eſt vbiq̄ꝫ totus ꝛ omnia viuifi/
cans mouens et gubernans. Sicut dicit
aplus Actu. xvij. In eo viuim⁹ mouemur
ꝛ ſumus. Sic aīa in ſuo corpe tota vbiq̄ꝫ
viget viuificās illud mouēs ꝛ gubernans.
nec in maiorib⁹ membris maior nec in mi/
norib⁹ minor. ſed in minimis tota ſicut in
maximis. ꝛ ſicut de⁹ eſt in ſuo mūdo ſic aīa
in ſuo corpore exterius. ſuperi⁹. inferi⁹. re/
gendo portādo replendo. Et ſicut de⁹ nec
creſcētib⁹ creaturis creſcit. nec decreſcēti/
bus decreſcit. Sic aīa nec minuit̄ mem/
bris minutis. nec auget̄ auctiſ. Hec ē ima
go dei optima in aīa. Item ſm̄ Aug. ibidē
ca. xx. Sicut de⁹ viuit ꝛ ſapit. ita aīa viuit
ꝛ ſapit ſm̄ ſuū modū. Item licet aīa ſit vni
us nature. tm̄ tres vires in ſe habet. i. intel/
lectum memoriā ꝛ voluntatē. Naʒ ſicut ex
patre generat̄ filius. ex patre filioq̄ꝫ ꝓcedit
ſpirituſſanct⁹. ita ex intellectu generat̄ vo/
luntas. ꝛ extūc ex his duob⁹ ꝓcedit memo
ria. nō tm̄ tres anie ſed vna aīa et tres vi/
res. In his ergo interior hō diuinā gerit
imaginē. ꝛ ex his q̄ſi excellētiorib⁹ anie vi/
ribus iubemur diligere ꝯditorē noſtrū. vt
q̄ntū intelligit̄ diligat̄. ꝛ quātū diligit̄ ſem/
per in mēte habeat̄. Nec ſufficit de eo intel
lectus niſi aſſit in amore eius volūtas. nec
hec duo ſufficiūt niſi memoria addat̄ q̄ ſp
in mente intelligētis ꝛ diligentis maneat
deus. vt ſic nullū ſit momētū quo p̄ntē nō
habeat eum in memoria. Sed videamus
de ſilitudine. Dicit enī Aug⁹. in lib. ꝑdicto
ca. xxj. Vt in hoc hō creatus eſt ad ſilitudi
nem dei. q̄a ſicut deus eſt caritas. bon⁹. iu/
ſtus ꝛ patiēs atq̄ꝫ mitis. mūdus et miſeri/
cors ꝛ cetera ſanctarū virtutuʒ inſignia q̄
de eo dicūtur. ita homo creat⁹ eſt vt carita
tem haberet vt bonus eſſet et iuſt⁹ patiēs
atq̄ꝫ mitis mūdus ꝛ miſericors. q̄s virtu/
tes quāto plus quiſq̄ꝫ ī ſe habet. tanto pro
pinquior eſt deo. ꝛ maiorē cōditoris ſui ge
rit ſimilitudiem. Si vero q̄d abſit aliq̄ſ ꝑ
deuia viciorū ꝛ diuerticula malorū ab hac
nobiliſſima ſui cōditoris ſimilitudie dege
nerans oberret. tūc fiet de eo quod ſcptuꝫ
eſt. Homo cū in honore eſſet nō intellexit
Quis maior homini honor potuit fieri q̄
vt ad ſimilitudinē ſui cōditoris cōderet̄ vt
eiſdē virtutū veſtimētis ornaret̄ quib⁹ cō/
ditor. De quo legit̄. Dn̄s regnauit decorē
indut⁹ eſt. i. oīm virtutū ſplendore et ton⁹
bonitatis decore ornat⁹. vel q̄d maius ho
mini poteſt eſſe dedecus aut infelicior mi
ſeria q̄ꝫ vt hac ſimilitudinis gloria ſui cōdi
toris amiſſa ad informem et irrationalem
brutoꝝ ꝛ iumētorū ſilitudineʒ dilabatur.
Quapropter ſm̄ Aug⁹. vnuſq̄ſq̄ꝫ diligēt⁹

attendat ꝓme ꝯditionis ſue excellentiã et
venerandã ſancte trinitatis in ſe imaginẽ
agnoſcat. honoreꝫ ſimilitudinis diuine
ad quẽ creatꝰ eſt. nobilitate morũ. exercita
tione ỽtutum. dignitate meritoꝝ. attẽdat
vt cũ apparebit q̃lis ſit tunc ſilis ei appare/
at. Qui enĩ mirabiliter ad ſilitudinẽ ſuam
in pmo hoĩe cõdidit. mirabiliterqꝫ in ſecũ/
do. i. in ſeipo reformauit. Cuius trinitatꝭ
ſanctiſſime ꝯſequi clarã gloriã ⁊ facie ad fa
ciem intueri nos faciat pater et filꝰ ⁊ ſpi/
ritusſanctus. Amen.

De corpore Chriſti. I.
Sermo LXXXII.

Qui manducat

meam carnẽ ⁊ bibit meũ ſan/
guinem in me manet ⁊ ego in
eo. Joh. vi. Tria ſunt ex q̃bꝫ ſolet cõmẽda/
ri rex vel ꝑnceps terrenus. Primũ eſt po/
tentia. q̃a ꝑncipatus nõ eſt niſi q̃dã ciuilis
ptãs. Ideo dicit Salomon Prouer. xiiij.
In multitudine ꝑplĩ dignitas regis. et in
paucitate plebis ignominia ꝑncipis. Se/
cundũ eſt clemẽtia. vñ. iij. Reg. xij. ⁊ ij. Pa
ralip. x. Si placueris ꝑplo huic et lenieris
eos ỽbis clementibꝫ ſeruiẽt tibi omĩ tpe.
Prouer. xx. Roborat̃ clemẽtia thronꝰ regꝭ
q̇r ptãs ſine clemẽtia vertit rex principem
in tyrãnũ. Jõ dicebat artarxerſes rex ma/
gnus Heſter. xiij. Cũ gentibꝫ multꝭ impe/
raſſem ⁊ vniuerſuꝫ orbem ditiõi mee ſub/
iugaſſem. nequaqꝫ volui magnitudĩe abu/
ti potentie ſed clemẽtia ⁊ lenitate guberna
re ſubiectos. Tertiũ ẽ magnificẽtia. Ma
gnificentia enĩ eſt ỽtus ſolis ꝑncipibꝫ ꝯue
niens. Ideo dicit̃ Heſter. j. q̇ aſuerus rex
fecit cenã magnã cũctis ꝑncipibꝫ. in q̃ fuit
miniſtrantiũ habundãtia. vinũ quoqꝫ ma
gnificẽtia regia dignũ apponebat̃. Et quia
dñs nr̃ ieſus xp̃s eſt ꝑnceps regũ terre. vt
dr̃ Apoc. j. Idcirco poteſt ab h̃ triplici ꝑco
nio cõmendari. ⁊ ſingulariter in ſacr̃o diui
niſſime eucharıſtie. In q̃ primo oñdit ſuã
oĩpotentiã. q̃a nõ minoris ỽtutis ẽ mũ/
dũ ex nihilo creare q̃ꝫ totã ſubſtantiaꝫ pa/
nis ſubito in corpꝰ ſuũ incorruptibile con
uertere. Ideo dicit Pſ. Memoriaꝫ fecit
mirabiliũ ſuoꝝ xp̃s in hoc ſacr̃o. Opa enĩ
mirabilia declarant diuinã potentiã. ꝑ q̃/
bus ꝓpheta dicit. Cõfitebor tibi q̃a terri/
biliter magnificatꝰ es. mirabilia opa tua ⁊
aĩa mea cognoſcet nimis. Scd̃o chriſtꝰ
oñdit ibi ſuã clementiã. q̇r totuꝫ ſemetipm
dedit tã dignis q̃ꝫ indignis. Et ideo ſequi
tur. Miſericors ⁊ miſerator dñs. De qua
clemẽtia dicit ꝓpha in Pſ. Suauis domi
nus vniuerſis. ⁊ miſeratiões eiꝰ ſup oĩa
opa eius. Tertio xp̃s oñdit ibi ſuã magni
ficentiã. q̃a ibi ſtatuit dari vnũ ferculũ q̃d
habet plus in ſe de ꝑcioſitate q̃ꝫ ſuũ totuꝫ
regnũ. ideo Pſ. extollens magnificentiaꝫ
diuinã dicit. Oculi oĩm in te ſperãt dñe. et
tu das eſcã illis in tpe oportuno. Et quia
oportuna manꝰ in ꝑncipe deſignat magni
ficentiã. ideo dic̃. Aperis tu manũ tuam et
imples oĩe aĩal benedictiõe. Tantaꝫ igit̃
ſaluatoris nr̃i potentiã. tantã clementiaꝫ
tantã magnificentiã ꝯſiderans ſc̃tã mater
eccl̃ia erga ſe ex maxia xp̃i dilectione ⁊ cari
tate oſtenſa. merito hoc digniſſimũ ſacr̃m
tanto deuotiꝰ tanto celebriꝰ venerari cen/
ſuit. q̃nto maiora ex eodẽ ſibi beneficia ꝓ/
ceſſiſſe ꝯſpicit. Quoꝝ quidẽ beneficioꝝ il/
lud quidẽ ꝑcipuũ videt̃ q̇ h̃ venerabile ſa/
cramentũ facit in nobis manere deum. et
nos in deo. Hinc ſaluator loquẽs de ꝑfe/
ctione huius ſacr̃i. dicit in verbis ꝓpoſitis.
Qui manducat meã carnẽ ⁊ bibit meũ ſan
guinẽ in me manet ⁊ ego in eo. Circa mate
riã ꝑn̄tis ſermonis triplex põt occurrere
dubitatio. Prima quare xp̃us inſtituens
iſtud ſacr̃m voluit nos participes eẽ eiuſ/
dẽ ꝑ ſacramentalẽ manducationẽ. Scd̃a
quare cũ xp̃s iſtud ſacr̃m inſtituit ſub du/
plici ſpecie. eccleſia romana nõ tradit laicꝭ
illud niſi ſub vna. Tertia q̃ ⁊ q̃nta ſit vtili
tas huius ſacr̃i vltra alia ſacra. Iſta tria
tangunt̃ h̃ in verbis ꝓpoſitis. Nã ſacramẽ/
talis ꝑceptio tangitur. cũ dicit̃. Qui man/
ducat. Sub duplici ſpecie inſtitutio tan/
gitur. cũ dicit̃. carnẽ meã ⁊ ſanguinẽ meuꝫ.
vtilitatis fructus ⁊ effectus ſalutarꝭ cõſe/
cutio cũ dr̃. in me manet ⁊ ego in eo. A

Vir primo

q̇ tangit̃ h̃ ſacra/
mentalis ꝑceptio
huiꝰ digniſſimi ſacr̃i cũ dr̃ Qui mãducat.
Et q̃ occurrit illa ꝑncipalꝭ dubitatio. qua/
re xp̃s iſtituẽs iſtud ſacr̃m voluit nos par
ticipes eſſe eiuſdẽ ꝑ ſacr̃talẽ mãducatiõeꝫ
Ad iſtud aũt dubiũ rñdet beatꝰ Tho. in q̃
daꝫ ſmone di. Q xp̃s inſtituẽs h̃ ſacr̃m vo
luit nos participes eẽ ipiꝰ ꝑ ſacramẽtalem
manducationẽ ad faciendũ ꝑ h̃ mẽoriã q̃/